

VU Research Portal

Onderzoeksmethoden in de criminologie [Review of: C.C.J.H. Bijleveld (2006) Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie]

Groenen, A.; Maesschalck, J.B.

published in

Tijdschrift voor Criminologie
2006

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Groenen, A., & Maesschalck, J. B. (2006). Onderzoeksmethoden in de criminologie [Review of: C.C.J.H. Bijleveld (2006) Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie]. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(4), 378-381.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

BESPREKINGEN

Onderzoeksmethoden in de criminologie

Anne Groenen & Jeroen Maesschalck

C.C.J.H. Bijleveld, *Methoden en Technieken van Onderzoek in de Criminologie*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers 2006, 340 blz., ISBN 90 5454 670 0.

Dit handboek biedt een antwoord op een brede behoefte aan een degelijke inleiding in methoden en technieken voor de opleidingen criminologische wetenschappen in Nederland en Vlaanderen. Het is echter vooral omwille van de didactisch bijzonder sterke uitdieping dat dit in het Nederlandse taalgebied een referentiewerk zal worden over onderzoeksmethoden met vooral een kwantitatieve benadering als uitgangspunt. Bovendien is deze publicatie, hoewel primair bedoeld voor tweedejaars Bachelor studenten criminologie, zeker geschikt voor een veel ruimer publiek van zij die geïnteresseerd zijn in of meewerken aan criminologisch onderzoek.

In negen hoofdstukken krijgt de lezer een helder inzicht in de verschillende stappen van criminologisch onderzoek. Algemene methodologische principes worden aangevuld met specifieke aandachtspunten voor criminologische studies. Het boek omvat vele voorbeelden, die de ene keer wel en de andere keer niet uit de criminologische praktijk komen. In elk geval kan de beginnende onderzoeker met dit boek aan de slag. Voor verdere specialisaties geeft de auteur voldoende suggesties.

Popperiaanse benadering

In het eerste hoofdstuk neemt Bijleveld de lezer mee op verkenningstocht in het complexe landschap van de criminologie, een verzameling veelkleurige en fluïde onderzoeksobjecten. Ze licht bijvoorbeeld toe hoe 'criminaliteit', als hét kernconcept van het domein, al een breed containerbegrip is, dat vaak erg verschillend afgebakend wordt. In een notendop volgen daarna de kenmerken en doelen van wetenschap. Bijleveld heeft een uitgesproken Popperiaanse wetenschapsopvatting en licht toe dat criminologen nooit definitieve verklaringen zullen vinden voor criminaliteitsfenomenen, hoogstens voorlopige. Dit kritisch-rationalistische standpunt kan beginnende onderzoekers helpen om al te utopische verwachtingen te nuanceren.

De auteur gaat vervolgens in op de onderzoeksacyclus en een typologie van onderzoeksvragen. Bijzonder verhelderend is de slotparagraaf van dit eerste hoofdstuk, waarin de eigenheid van de methodologie van het criminologisch onderzoek wordt besproken. Zo gaat ze in op de betwifelbare medewerking van specifieke dadergroepen of de gelaagde structuur van criminaliteitsgegevens uit rechtbankdossiers.

Kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek

In het tweede hoofdstuk duikt de auteur meteen in de moeilijke maar essentiële problematiek van de kwaliteit van wetenschappelijk onderzoek. Het lijkt ons een uitstekende keuze om zo al van bij het begin de agenda te zetten en te tonen wat de criteria zijn die we nastreven bij wetenschappelijk onderzoek. Anderzijds neemt ze wel een zeker risico door de neofiet meteen al van bij het begin te bombarderen met een technische bespreking van de vele types van 'validiteit' en 'betrouwbaarheid'. Gelukkig maakt de heldere toelichting, gelardeerd met sprekende voorbeelden en bevattelijk gemaakt door een overzichtsschema, dit allemaal verteerbaar. Op het eind van het tweede hoofdstuk gaat de auteur in op enkele regels die in acht genomen moeten worden met betrekking tot het verkrijgen van toestemming voor het inkijken van strafdossiers, het respecteren van de privacy van de onderzoekssubjecten en enkele ethische principes. Om de onderzoeker op weg te helpen wordt meteen ook een voorbeeldbrief met een vraag om toestemming opgenomen. Het is in deze en gelijkaardige paragrafen dat dit boek zijn duidelijke meerwaarde aantoonst tegenover algemene inleidingen in sociaal-wetenschappelijk onderzoek.

Het onderzoeksplan

In het derde hoofdstuk beschrijft Bijleveld de verschillende onderdelen van een onderzoeksplan en de daarop volgende vijf hoofdstukken gaan dan in op de verschillende stappen van een onderzoek. Doorheen deze hoofdstukken combineert het boek voortdurend twee sterke punten. Alles wordt helder toegelicht in een taal die zuinig omgaat met jargon, zonder de essentiële technische termen uit de weg te gaan. Ook probeert de auteur zo veel als mogelijk te illustreren met voorbeelden uit criminologisch onderzoek. De hoofdstukken 4 (onderzoeksoptellingen voor causale samenhang) en 7 (dataverzameling en bevraging) zijn perfecte illustraties van beide punten.

Het zesde hoofdstuk verdient bijzondere aandacht omwille van zijn relevantie voor het doelpubliek van criminologiestudenten. Bij dit overzicht van bestaande gegevensbronnen wordt de grondige bespreking van Nederlandse bronnen aangevuld met een, beperktere, bespreking van die in België, waardoor het boek ook kan worden gebruikt in het onderwijs en de onderzoekspraktijk in Vlaanderen. Bijleveld gaat ook in op de voor- en nadelen van het werken met bestaande data. Zo stelt ze dat het tijds- en kostenbesparend kan zijn om bestaande data te verzamelen, maar dat anderzijds de eisen van validiteit en betrouwbaarheid in het gedrang kunnen komen, aangezien secundaire gegevens niet voor wetenschappelijk onderzoek als zodanig werden verzameld. Enige nuancering is hier echter op zijn plaats. Bijvoorbeeld bij de analyse van gerechtelijke dossiers moet de onderzoeker doorgaans heel wat inspanningen leveren om de nodige gegevens te verzamelen uit de dossiers, aangezien niet alle informatie beschikbaar is in geautomatiseerde databanken. Dit arbeidsintensieve proces wordt de onderzoeker bespaard die werkt met bijvoorbeeld een on-line survey met vooraf gestructureerde antwoorden. Terecht wijst Bijleveld erop dat de operationalisering

bij secundaire data doorgaans moeilijker te manipuleren zijn in functie van het onderzoek. Daartegenover staat dat eigen operationalisering en dan mogelijk weer verder afstaan van de dagelijkse praktijk.

Het negende hoofdstuk, over evaluatieonderzoek, mag dan wel wat de indruk geven van een annex die niet echt aansluit bij de logische opbouw van de rest van het boek, het is een hoofdstuk dat zeker zijn plaats verdient. In dit hoofdstuk wijst de auteur tegelijkertijd op het belang én op de risico's van evaluatieonderzoek. Vooral dit laatste is een bijzonder nuttige checklist voor beginnende onderzoekers of voor kritische consumenten van criminologisch evaluatieonderzoek. Het is wel jammer dat de bespreking van de politieke en beleidsmatige context van evaluatieonderzoek zo summier is gebleven. De auteur benadrukt vooral de tijdsdruk die een gevolg kan zijn van politieke druk. Maar het gaat veel verder natuurlijk. Politieke druk op de onderzoekers enerzijds en de ideologische opvattingen van onderzoekers en onderzochten anderzijds kunnen, zeker in een doorgaans erg politiek gevoelig domein als criminologie, een bijzonder belangrijke invloed hebben op inhoud en kwaliteit van evaluatieonderzoek.

Kwantitatieve en kwalitatieve benadering

Wie een bevattelijke en in omvang beheersbare inleiding in onderzoeksmethoden wil schrijven, moet onvermijdelijk selecteren. Uit deze bespreking blijkt dat wij het eens zijn met de meeste keuzes die de auteur heeft gemaakt. Als we dan toch een punt van kritiek moeten formuleren, dan zouden we verwijzen naar de manier waarop de auteur is omgegaan met het eeuwige debat tussen kwalitatieve en kwantitatieve benaderingen van sociaalwetenschappelijk onderzoek. Iedereen die een brede inleiding in de onderzoeksmethoden wil schrijven, stuit snel op de vraag hoe men studenten op een didactisch verantwoorde manier in dit debat kan introduceren, zonder beide benaderingen geweld aan te doen en zonder de lezer hopeloos te verwarren.

Bijleveld heeft ervoor gekozen om de kwantitatieve benadering als uitgangspunt te nemen en hier en daar te verwijzen naar methoden van de kwalitatieve benadering. Dit is ons inziens een verdedigbare keuze, maar ze draagt wel een aantal risico's in zich.

Ten eerste krijgt de kwalitatieve benadering soms weinig aandacht in het boek. Fenomenologie en symbolisch interactionisme worden heel summier behandeld. Ook de technieken van kwalitatieve data-analyse krijgen weinig aandacht, waarbij bovendien het tellen van het voorkomen van een bepaald woord in een corpus van teksten als een kwalitatieve techniek wordt beschouwd. Ten tweede kan men zich afvragen of het didactisch wel de beste keuze is om een, in essentie kwantitatief, verhaal te vertellen dat af en toe wordt onderbroken om te wijzen op het bestaan van de kwalitatieve benadering. Mogelijk is deze poging om beide benaderingen te integreren in één coherente structuur ingegeven vanuit de idee dat beide benaderingen best zoveel mogelijk gecombineerd worden of dat men toch minstens heel flexibel moet kunnen kiezen tussen beide benaderingen. De vraag is of dit doel het best op die manier bereikt wordt. Mogelijk zou het duidelijker zijn mocht men de tegenstelling kwantitatief-kwalitatief van in het begin expli-

citeren en als Leitmotiv voor het boek nemen. Zo introduceert men de lezer van bij het begin in het debat zelf, zoals het zich historisch ook in de ontwikkeling van de sociale wetenschappen heeft afgespeeld en zich blijft afspelen. Indien men ervoor zou kiezen om dit debat centraal te stellen in een inleidend werk, kan men aldus de beginnende onderzoeker bewust maken van de voor- en nadelen van beide benaderingen en alle mogelijke tussenvormen. Volgens ons zou dat de beste garantie bieden dat die onderzoeker later op een flexibele manier, zonder taboes of methodenfundamentalisme, de juiste methode of combinatie van methoden zal inzetten.

Kortom, indien men aan studenten een complete introductie wil bieden in onderzoeksmethoden in de criminologie, lijkt het ons aangewezen om het handboek van Bijleveld aan te vullen met een handboek dat specifiek gericht is op kwalitatieve onderzoeksmethoden. Maar dit doet uiteraard niets af van het feit dat dit een uitstekende en didactisch bijzonder sterke inleiding is.